

MÜZİK EĞİTİMİNDE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE BU PROGRAMLARA KAYITLI ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN EĞİTİM SORUNLARI

*Yrd.Doç. Dr. Bahar GÜDEK
OMÜ Eğt.Fak. GSEB.MEABD.*

GİRİŞ

Üniversite eğitim sürecinin en önemli aşamalarından birisini Lisansüstü eğitim oluşturur. Bu süreç, kişinin araştırmacı kimliğini öne çıkararak, gerek bilim gerekse sanat alanlarındaki araştırmaların ışığında özgün bilgiler ve buluşlarla yaratıcı yapıtların gerçekleştirilmesini sağlar.

Lisansüstü eğitimin başlıca amaç ve işlevleri sanat ve bilim üretmektir. Bu eğitim sürecinde ortaya çıkan eserler ve tezlerle bilim ve sanata katkıda bulunulur; bu yolla eğitim, sanat ve hizmet alanlarında çözüm ve gelişim sağlanır. Bu eğitimi alan bireylerin bir kısmı akademisyen olmak için, bir kısmı kendini geliştirmek ya da özel sektörde, hizmet alanında daha üst kariyere sahip olmak için çalışmaktadırlar.

Ülkemizde, 1930’larda daha çok usta- çırak ilişkisine dayanarak başlayan lisansüstü eğitim, 1970’lerde yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki aşamalı hale getirilmiştir. 1983 yılından bu yana enstitüler lisansüstü programları yürütmekle görevlidirler (Türker, 2001). Sadece müzik alanında ise yüksek lisans 1977’de, doktora 1982 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde açılmıştır.

2547 Sayılı Kanun’un 65. Maddesi hükmü gereğince, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan yönetmelik ile yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitim programları düzenlenmiştir. Bu öğretim basamağı üniversitelerde bilimin geliştirilip yaşatılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Zira bu kademedeki üst düzey görev alacaklar ve araştırmacılar ile üniversite öğretim üyeleri yetiştirilmektedir. Bu nedenle, lisansüstü eğitimde nitelik, uzun vade de üniversitelerdeki eğitim ve öğretimi belirleyici durumdadır.

Amacı bilim/sanat üretmek ve yaymak olan, bunun yanı sıra toplum sorunlarına çözüm getirerek yeni nesillere yön verecek olan akademisyenler, üniversitelerin yetiştirdiği nitelikli insan gücüdürler. Öğrenci ve öğretim görevlisi ara kesitinde yer alan araştırma görevlileri ise lisansüstü eğitimin başta gelen öğeleridirler. Görev ve konumları itibarıyla çeşitli sorunlarla

karşı karşıya olan araştırma görevlilerinin yaşadıkları bu sorunlar dolaylı olarak eğitimi etkilemektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de müzik eğitimi alanında bilimsel ve sanatsal gelişmenin önemli bir aşaması olan lisansüstü eğitim değerlendirilecek ve araştırma görevlilerinin bu alanda karşılaştığı sorunlar tartışılarak olumlu katkı sağlayacak çözüm önerileri getirilecektir. Sorunları belirlemedeki en önemli veriler, edinilmiş gözlem ve deneyimler, bugüne kadar konu ile ilgili yapılmış araştırmalar ve bu konuya ilişkin yapılan anket çalışmalarıdır.

1. Araştırma Görevlisi Tanımı ve Görev Sınırları

Üniversitelerdeki öğretim elemanları, 2547 sayılı yasada, öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ve öğretim yardımcılığı olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Bunlardan, öğretim yardımcılığı grubunu, araştırma görevlileri oluşturmaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim kanununun 33. maddesinde araştırma görevlilerinin görev tanımları şöyle yapılmıştır: “Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılığıdır”

Öğretim elemanları, araştırma görevliliğinden profesörlüğe kadar yaş, çalışma yılı ve tecrübe gibi bireysel farklılık yaratan değişkenler açısından çeşitlilik gösteriyor olmaları nedeniyle mesleki gelişim boyutunda farklı kariyer aşamalarına ve gereksinimlere sahiptirler (Di Lorenzo ve Heppener, 1994). Bu nedenle, araştırma görevlilerinin mesleki gelişim gereksinimleri öğretim üyelerine ve diğer öğretim elemanlarına göre farklılık göstermektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yer alan araştırma görevliliği tanımı yeterince açık ve net olmamasına karşın, araştırma görevlileri hem araştırmacı hem de öğretici olma boyutlarıyla kendilerini geliştirmekle yükümlüdürler. Mesleki gelişimin tanımı ve boyutları incelendiğinde ise alansal, kişisel ve kurumsal gelişimin yanı sıra öğretimsel gelişim boyutu da araştırma görevlilerinin yükümlülükleri arasındadır. Ancak, araştırma görevlileri kanunlar çerçevesinde unvanlarının devam ettiği görev süreleri boyunca ders verme yetkisine sahip değildirler. Bu nedenle, doktorasını bitirerek öğretim üyeliğine geçiş yapmış araştırma görevlilerinin ders verme, bilim, sanat ve teknolojiye katkıda bulunma sürecinde, araştırmacı ve öğretici olmaları boyutlarıyla, yeni rol ve sorumluluklarını yerine getirmede bazı uyum sorunlarıyla karşılaşmaları mümkündür.

Müzik eğitimi alanında çalışan araştırma görevlilerinin ise hem sanatçı hem de eğitimci kimlikleri vardır. Bu kimlikler onlara, bilim adamı olma yolunda gerekli eğitim ve araştırmaları birlikte yürütme zorunluluğunu getirirken, müzik alanında ise müzik ile ilgili araştırmalar yaparak yeni-kendine özgü anlatım dilleri oluşturmalarını sağlar. Dolayısıyla, akademisyen olmak için geçirilen bu süreçte ortaya çıkan eserler ve tezlerle bilime ve sanata katkıda bulunularak, bu yolla eğitim, sanat ve hizmet alanlarında çözüm ve gelişim sağlanmış olur.

2. Lisansüstü Eğitim Sorunları

Bu bildiride lisansüstü eğitimi üzerine ortaya konulan sorunların yapılan birçok araştırmada da tespit edildiği gibi, aslında tüm araştırma görevlilerini ilgilendiren sorunlar olduğu görülmüştür. Araştırmada öne sürülen sorunlar, müzik eğitimi alanı özelinde en çok öne çıkan sorunlardır.

2.1. Görev Tanımındaki Karışıklık

Daha önce yaptığımız araştırma görevlilerinin görev sınırlarının tanımında belirtilen “ilgili diğer görevler” gibi ucu açık ifadeler, üst kademe de yer alan öğretim görevlileri ve yöneticiler tarafından istenilen şekilde yorumlanabilmektedir. Örneğin; araştırma görevlilerinin farklı sorunlarının açığa çıkartılıp çözüme kavuşturulması için kendi aralarında örgütlendikleri, yaşanan sorunların araştırma görevlilerinin mevcut statülerinden kaynaklandığını, öğretim yardımcılığı ile ilgisi olmayan ya da akademik olmayan ek işleri de yapmanın bir gelenek haline geldiğini ileri sürdükleri görülmektedir (Araştırma Görevlileri Der, 1997). Bu da genç ve yaratıcı beyinleri ciddi çalışmalara yöneltmek yerine, zorunlu formaliteleri gerçekleştirecek yüzeysel çalışmalara itmektedir.

2.2. Ders İçerikleri ve Ders Seçimi

YÖK'ün yaptığı tanımlamaya göre Türkiye'deki üniversitelerde uygulanan lisansüstü eğitimde yüksek lisans programının amacı; kişinin bilimsel araştırmalar yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneğini kazanmasını sağlamaktır. Doktora programının amacı ise kişiye bağımsız araştırma yapma, eğitime yönelik yeni gelişmeleri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleme yeteneği kazandırmaktır (Yüksek Öğretim Kurulu, 2009).

Yapılan araştırmalara göre, bu program kapsamında eğitimlerine devam eden araştırma görevlilerinin araştırmacı olma boyutları daha çok desteklenirken, aynı oranda öğretici olma boyutlarının yeteri kadar desteklenmediği tespit edilmiştir (Kabakçı, 2005). Bu durum

araştırma görevlilerinin mesleki gelişimlerinin eksik kalmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle, araştırma görevlilerine yönelik mesleki gelişim programlarının içeriği, araştırma görevlilerinin iyi bir araştırmacı olmak kadar iyi bir öğretici olmalarını da destekleyici nitelikte olmalıdır.

Ayrıca, araştırma görevlilerinin araştırmacı olmalarıyla öğretici olmaları aynı oranda birbiriyle ilişkili olması nedeniyle, araştırma görevlilerinin mesleki gelişimlerine destek sağlamak amacıyla araştırmacı ve öğretici olmaları yönündeki gelişimleri yükseköğretim kurumları tarafından değerlendirilmeli ve ödüllendirilmelidir (Jarvis, 1992, Akt. Kabakçı, 2005).

Sözgelimi, Oklahoma Üniversitesi'nin müzik alanındaki lisansüstü programları; müzik eğitimcilerinin profesyonel yeteneklerini ve algılamalarını geliştirmeleri; çağdaş öğretim yaklaşımları ve tekniklerini öğrenebilmeleri; müzik materyallerini inceleyebilmeleri ve program geliştirme tekniklerini öğrenebilmelerinin yanı sıra, müzik eğitimi, öğretimi ve müzisyenlik alanlarında uzmanlaşmaları ve profesyonel anlamda problemlere çözümler getirebilmelerini sağlamak şeklinde tanımlanmıştır (Tecimer, 2006).

Lisansüstü eğitimde ders seçimi konusunda, sadece ilgi alanının ders seçmede ölçüt olarak ele alındığı görülmektedir. Fakat çağımızda bilginin disiplinler arası niteliğinde değişimler yaşanmakta ve eski izolasyonist disiplin anlayışının geçerli olmadığı bilinmektedir. Her disiplin kendini kurarken ve genişletirken, yeni alanlara doğru yayılırken, kendini başka disiplinlere “test ettirerek”, onlarla “sürtüşmeye girerek”, onlarla ilişki içinde geliştirmektedir. Artık herkes farkında olunması, hesaba katılması gereken ciddi bir bilgi yekûnu ile karşı karşıyadır “Eğitilmiş” bir insandan, daha fazla bilgiye “ulaşabilir” olması, daha fazla şeyi “bilmesi”, farklı bilgi türleri ve alanları arasında daha fazla ilişki kurabilmesi beklenmektedir. Müzik eğitiminin eskiden beri sanat, felsefe, tarih, kültür gibi disiplinlere yönelik belirgin bir açılımı vardı, ancak bunlar yine de belirli müfredatlarla, kitaplarla, belirli kanonlarla sınırlıydı. Oysa bugün entelektüel aktiviteler, felsefe, sosyoloji, insanbilim, edebiyat gibi birbirinin içinden geçen her türlü akımın yarattığı sinerji müzik dünyası tarafından daha çabuk ve daha hızlı emilmeye çalışılmaktadır. Bu değişler çerçevesinde, lisansüstü eğitimde kişinin kendini eksik hissettiği konularda ona donanım kazandıracak dersleri seçmesi amacıyla programlarda disiplinler arası etkileşim için yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

2.3. Araç-Gereç ve Donanımla İlgili Eksiklikler

Lisansüstü eğitim veren kurumlarımızın en önemli sorunlarından birisi de fiziksel alt yapılarındaki çeşitli yetersizliklerdir. Teknolojik gelişime bağlı olarak ortaya çıkan iletişim kaynakları, görsel ve işitsel araçlar, uluslararası platformda bilgi aktarımına farklı bir hız ve boyut kazandırmıştır. Bu değişime uyum sağlamak için eğitim sisteminde de yenilikler yapılması ve gelişme sağlanması gerekmektedir. Ancak çeşitli zaman ve tartışmalarda, özellikle yeni açılan üniversiteler bağlamında alt yapıya dönük gerekli standartlar tespit edilmeden; öğretim üyesi, tesis, araç-gereç, donanım, kütüphane, laboratuvar, vb. yetersizliklerle lisansüstü programların açıldığı belirtilmektedir. (Özoğlu, 1988; Karayalçın, 1988). Öğretim üyeleri ve kütüphaneleri yeterli olmayan bilim alanlarında lisansüstü çalışma yapılmasını akademik bir cinayet olarak niteleyenler de bulunmaktadır (Karayalçın, 1988). Bunlara ek olarak yeni açılan üniversitelerde lisansüstü eğitimin kadrolaşmak (Özoğlu, 1988; Şenatalar, 1995) ve öğretim üyelerine maddi destek sağlamak (İbanoğlu, 1995) aracı olarak kullanıldığı belirtilmektedir.

Gerek diğer sanat alanlarında gerekse müzik alanında çalgı ve gerekli donanımların, teknolojik malzemelerin maliyeti oldukça yüksektir. Dolayısıyla, bu alanlarda eğitim gören araştırma görevlileri, teknolojik açıdan kendilerini geliştirmeleri için konuyla ilgili teknik eğitimleri almalı, bunun için özel fonlarla desteklenmelidir.

2.4. Araştırma ve Yayınlardaki Yetersizlikler

Lisansüstü eğitimde öğrenci aktif bir araştırmacı birey olarak, bilinenleri incelemenin ötesinde, bu gerçekler arasında ilişki ağlarını kurmayı, önermelerde bulunmayı ve yeni gerçekleri bulmayı amaçlar. Lisansüstü öğretim programları ve özellikle doktora programlarının amaçları, kişilere bağımsız araştırma yapabilmek, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorumlayabilmek ve yeni sentezlere ulaşabilmek için gerekli bilgi beceri, tutum ve yeterlikleri kazandırmaktır (Tosun, 1997).

Birçok yükseköğretim kurumunda araştırma görevlileri, genellikle araştırma projelerinin nasıl planlandığını, bilimsel araştırma gerçekleştirmek amacıyla araştırma fonlarına nasıl başvurduğunu, araştırma önerisinin nasıl yazıldığını, lisans öğrencilerine nasıl danışmanlık yapılacağını ve bilimsel bir araştırmanın sonuçlarının nasıl etkili bir şekilde sunulacağını kendi kendilerine öğrenmek zorundadırlar. Bu durum ise araştırma görevlilerinin öğretme, araştırma ve diğer mesleki ve kişisel sorumlulukları gerçekleştirmedeki dengeyi sağlama konusunda sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır.

Özellikle müzik alanındaki araştırma görevlilerinin en büyük sıkıntılarının birisi de kurumlarındaki kütüphanelerde kendi konuları ile ilgili yeterli araştırma ve kaynak bulamamalarıdır. Bu da ilerlemenin temel gerekliliği olan araştırma, sorgulama ve analiz etme özgürlüğünü kısıtlamaktadır.

2.5. Ulusal ve Uluslararası Etkinliklere Katılma Sorunu

Ulusal bazda üniversitelerimiz sanat açısından, yaşamın dinamiklerinden kopmuş görünmektedirler. Başka bir deyişle, uzun süre elinde bulundurduğu öncü ve tayin edici rolü artık temsil edememektedirler. Batılı ülkelerdeki uygulamanın aksine, Türkiye’de yüksek okullar ve birbirinden bağımsız olarak çalışan üniversite fakülteleri arasında bir işbirliği ve koordinasyon yoktur. Adeta kurumlar, birbirinin faaliyet alanlarında habersizdirler. Büyük etkinlikler, konserler, bienaller, festivaller ve büyük karma sergiler, fuarlar gibi buluşmalar üniversitelerin bağlamları dışına itilmiş durumdadır. Müzeler, galeriler, eleştiri dünyası ve yayın dünyası da bu anlamda üniversiteye yönelik belli bir mesafede durmaktadır. Hatta üniversitelerin yeni teknolojileri izleme ve eğitimde kullanma konularında çok ciddi bir geri kalmışlığı söz konusudur. Ayrıca Erasmus ve Sokrates gibi öğrenci değişim programları incelendiğinde, MEB tarafından verilen yurt dışı kontenjanlarına yerleştirilen adayların dağılımlarına göre müzik eğitimi alanında yurt dışına gönderilen adayların sayısı son derecede sınırlı olduğu görülmektedir. (Örneğin 1998’de toplam 217 kontenjandan sadece 1’i; 1999’da toplam 385 kontenjandan sadece 1’i, hatta 2000’de toplam 385 kontenjandan 0’ı) (Eskioğlu, 2007).

Bu bağlamda üniversitelerimizin söz konusu engelleri aşıp dünya sanatçılarını bir araya getiren ve kaynaştıran festivaller, workshoplar, bienaller vb. uluslararası sanatsal etkinlikler gerçekleştirerek ve yurt dışı eğitim programlarına gönderilen öğrenci sayısını artırarak, yüksek öğretim kurumu bilinciyle üzerlerine düşen sorumlulukları layıkıyla yerine getirmeleri gerekmektedir.

2.6. Yabancı Dille İlgili Sorunlar

Üniversitelerimizde gerek araştırma görevlilerinin gerekse diğer akademisyenlerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de yabancı dil sorunudur. Uluslararası düzeyde yapılacak her türlü bilimsel etkinlik yabancı dilde olup özellikle de İngilizce, bilimsel iletişimin kurulduğu ortak üst dil olarak öne çıkmaktadır.

Öğrenim hayatları boyunca yeterli yabancı dil eğitimi almayan ve işlerini kaybetmemek için ÜDS/KPDS sınavında baraj puanını geçmek zorunda bırakılan araştırma görevlilerinin, bu

sınavda rüştlerini ispat etmek için karşılıklarına çıkan tek çözüm yolu ne yazık ki ÜDS/KPDS kurslarıdır. Ancak sadece sınav geçmek için yeterli puan almaya dönük soru çözme taktiklerini içeren bu kurslar özünde kalıcı bir dil öğrenimine hizmet etmemektedir.

Dil sorununu yalnızca dili bilmek olarak algılamak yanıltıcı olabilir. Dil açısından sosyal bilimlerde yaşanan en önemli güçlüklerden birisi de yayınlardaki kavram ve ifadelerin kullanılmasının akademisyenleri sınırlamasıdır. Dili İngilizce olan süreli yayınlara gönderilen araştırmalarda, yazarlarının anadili İngilizce olmadığı için çoğunlukla ilk reddetme süreci bu alanda yaşanmaktadır.

Bu sorunları aşmamızın temel yollarından biri de araştırma görevlilerinin yabancı dilde yazma becerilerini geliştirmelerinin önünü açıcı yurt dışı olanaklarını artırmak ve üniversitelerin bu olanakları kurumsallaştırmasını sağlamak olabilir.

2.7. Düşünce Özgürlüğüne Yönelik Kısıtlılıklar

Bu konuda önemle vurgulanması gereken düşünce, üniversiter bilim yaşamında akademik özerkliğin, akademik özgürlükten bağımsızca ele alınamayacağıdır. Bugünün akademik özerklik-özgürlük tartışmaları, üniversitelerin kendi bilim politikasına uygun olarak bütçesini yapan, ulusal ve uluslararası bilim kuruluşları ile organik bağ kurabilen ve bu kararlarında kendi etik kurallarına bağımlı kurumlar olması gerektiği yönündedir. Özerk üniversite yapısı için önce üniversitelilerin özerk ve özgür olması, özgür düşünmenin yaratıcılık üzerine olan etkilerini zihinlerinde anlamaları gerekir (Ortaş, 2004).

Bu bağlamda akademisyenler ve üniversiteler siyasal otorite ve iktisadi güçlerden bağımsız olmalıdırlar. Araştırma, inceleme, belgeleme, yayımlama faaliyetleri, dış dinamiklerin yaptırımlarından uzak, eğitim ve bilimin kendi iç dinamikleri ve etik anlayışı içerisinde değerlendirilmeli; hoşgörü, diyalog ve bilgi paylaşımına açık olmalıdır. Maalesef ülkemizde açıkça dile getirilmese de her akademisyen tarafından bilinen bir gerçek vardır ki, yukarıda bahsedilen ilkeleri uygulamayı çok zor hale getirmiştir. O da akademik ilerlemenin sağlandığı sınavlardaki jürilerde bulunan akademisyenlerle iyi geçinmek zorunda kalınmasıdır.

Eleştirinin, fikir beyan etmenin, inandıklarını savunmanın zorlaştığı bir üniversitede hiçbir zaman demokratik, özerk ve özgür eğitimden bahsetmek mümkün değildir.

2.8. Danışmanlarla İlgili Sorunlar

Akademik örgütlerde rehberlik ilişkisi, yetişenler ve örgüt açısından sonuçları son derece kritik bir süreçtir. Zira, akademik örgütler ürettikleri hizmet açısından sürekli profesyonel gelişime dayalı yegane kurumdur (Erdem ve Özen, 2002).

Bu bağlamda, kariyer sürecinin başında olan her araştırma görevlisi, kariyer beklentilerini karşılayacak çözüm yolları öneren, kişisel ve mesleki yetkinliklerini geliştirmede kendisine yardımcı olacak bir danışmana ihtiyaç duyar.

Bilindiği gibi akademik süreçte danışman, öğrencinin akademik gelişimine katkı sağlayan, kariyer oluşturmaya dönük çalışmalarında gereksinim duyduğu akademik yardım, ilgi ve desteği sağlayan ve ileriye dönük mesleki imkânlar yakalamasında başlıca yol göstericisidir.

Bir araştırma görevlisinin yetişmesi, araştırma, inceleme, değerlendirme, yorumlama ve tez hazırlama gibi aşamaların kaydedildiği uzun bir eğitim sürecini içermektedir. Bu süreç danışman ve araştırma görevlisi arasında güçlü bir etkileşimin gelişmesine olanak tanır. Söz konusu rehberlik ilişkisi, araştırma görevlisinin gerek yüksek lisans/doktora tezinin yazımı sırasında gerekse akademik alanda karşılaştığı zorlukları aşmasında destekleyici bir rol oynar.

Lisansüstü eğitimde tez aşamasına gelenler danışman seçiminde, kişiliği ve akademik özellikleri kendisine uymayan danışmanlar seçmek zorunda kalmaktadırlar. Uyum

sağlanamayan durumlarda, araştırma görevlileri danışman değiştirme haklarında sıkıntı çekmektedirler. Bu sorunun çözümü için araştırma görevlisinin haklarını savunacak, danışmanın bir başka merci tarafından denetlenmesini sağlayacak bir sistem geliştirilmelidir.

Akademik örgütler, danışmanların ve meslektaşlık görevini ciddiyetle yerine getirecek kıdemli öğretim üyelerinin katkısı ile genç akademisyenlere aynı topluluğun bir üyesi oldukları duygusunu vermek zorundadırlar. Kıdemsiz öğretim üyelerine gelip geçici ziyaretçiler gözüyle değil, birlikte çalışılan meslektaşlar gözüyle bakılmalıdır. İyi bir akademik bölüm bir aileye benzemelidir: destekleyici, yol gösterici ve besleyici olmalıdır. Akademik örgüt, genç akademisyenlerin ilerlemesi için her birinin yapabileceklerinin en iyisine ulaşmaları konusunda yardımcı olabilir. Bu tarz davranışlar, yeni kuşakları akademik yaşamı özendirir (Rosovsky, 2000).

2.9. Ekonomik Sorunlar

Bütün bu bahsettiğimiz sorunları etkileme gücüne sahip bir sorun vardır ki, o da ekonomik sorunlardır. Maddi yetersizliklerden dolayı oluşan stres ve zihinsel kaygılardan etkilenen araştırmacıdan bilim ve sanat adına bir şeyler yapması beklenemez. Bu da akademik çalışmalardan uzaklaşmayı, üretmemeyi ve beyin göçünü doğurmaktadır. Bu nedenle akademisyen maaşlarının genelinin iyileştirilmesiyle, başarılı, istekli ve çalışkan insanlar için üniversitelerin cazip hale getirilmesi sağlanacaktır.

3. Anket Sonuçları ve Değerlendirme

3.1. Yöntem

Anket (Başa, 2009) Türkiye genelinde bulunan 23 Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan araştırma görevlilerine elektronik ortamda Nisan 2009-Mayıs 2009 tarihleri arasında uygulanmıştır. 69 kişiye gönderilen anketten geriye dönüş sayısı 46'dır. Anket, kişileri tanımlayıcı sorular ile ortaya konulan eğitim sorunları üzerine yöneltilen sorulardan oluşmaktadır.

3.2. Değerlendirme ve Öneriler

Uygulanan anket çalışmasında, ortaya konulan sorunları destekler sonuçlar çıkmıştır. Ancak bütün katılımcılara ulaşamadığından saptanan sonuçları ortalama değerler olarak nitelemek gerekmektedir. Ankete katılan araştırma görevlilerinin tanımlayıcı özellikleri sayısal ve yüzde olarak Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Görüşmeye katılan araştırma görevlilerinin tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımları

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet	Erkek: 24	52	Kadın: 22	48		
Üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışma süresi	6 ay-6 yıl: 29	63	6-12: 17	37		
Üniversitedeki statü	35.madde kadrosu ile görevli: 22	48	sözleşmeli: 22	48	diğer: 2	4
Akademisyenliğe nasıl karar verildi	tesadüf: 2	4	yönlendirilerek:15	32	isteyerek:29	63

Görev tanımındaki karışıklık sorununa ilişkin yapılan anket sonucuna göre, araştırma görevlilerine görev tanımı dışında aşırı derecede görev yüklemesi yapıldığı saptanmıştır. (Tablo 2) Plan ve program işleri, yönetim ve evrak işleri üniversite gibi bir kurumun vazgeçilmez görevlerindedir. Ancak özellikle sekreteryaya işleri, taşıma, yerleştirme, temizlik gibi işlerin araştırma görevlilerine yaptırılması uygun değildir. Bu gibi işler için bölüm

sekreteri ya da hizmetli sayısı yetmiyorsa yoğun zamanlarda geçici görevlendirmelerle sorunlar çözülmeye çalışılmalıdır. Ayrıca araştırma görevlilerinin yetki ve sorumluluk alanlarının ilgili yasa ve yönetmeliklerde açıkça tanımlanması gerekir.

Tablo 2. Görev tanımındaki karışıklıklarla ilgili sorunlara göre dağılımlar

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Görev tanımı dışında kurumun yüklediği görevler	Plan ve program işleri : 24	52	yönetim işleri:1	2	evrak işleri:21	46
Akademik çalışmalara yeterli zaman ayırabilme	ayırabiliyor: 9	20	kısmen ayırabiliyor: 35	76	ayırıyor: 2	4

Ders seçimi ve içerikleri ile ilgili sorunlara ilişkin yapılan anket sonucuna göre, her iki alanda da sorunların var olduğu tespit edilmiştir. Müzik eğitimi lisansüstü programlarına baktığımızda, bu programlar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Ağırlıklı olarak performans, pedagoji, müzik eğitimi, müzik teorisi ve araştırma teknikleri alanlarında dersler sunulmakta, fakat genel olarak programlarda müzik tarihi alanına ilişkin dersler bulunmamaktadır. Programların belirli alanlarda yoğunlaşması, amacı ve hedefi belli olmayan derslerin bulunması ve müzik ders çeşitlerinin azlığı araştırma görevlilerinin kendi alanlarında uzmanlaşmasını engellemektedir. Ayrıca, lisansüstü eğitim programlarını “müzik öğretmenliği” adı ile sınırlamak, uygulamada gizli bir alan çeşitliliğini getirmekte, araştırma görevlilerinin - kendi ana dallarına bağlı olarak - birbirlerinden farklı dersler almaları sonucunu doğurmaktadır. Bunun yerine farklı alanlarda programların adlandırılması, geleceğin öğretim elemanlarının kendi alanlarında daha iyi uzmanlaşmasını sağlayacaktır (Tecimer, 2006).

Tablo 3. Ders seçimi ve ders içeriklerine ilişkin düşüncelerin dağılımı

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ders seçiminde istenilen konuları seçebilme	seçebilmiş: 16	35	kısmen: 23	50	seçememiş :7	15
Derslerin uzmanlık alanıyla ilgisinin değerlendirilmesi	tamamen: 8	17	kısmen: 33	72	ilişkısiz: 5	11

Araç-gereç ve donanımla ilgili eksikliklere ilişkin yapılan anket sonucuna göre, katılımcıların sadece % 13’ü araç-gereç ve donanım konusunda sıkıntı çekmediğini bildirmiştir. Ayrıca, çalışmalarını uygun ortamda yapabilenlerin oranı da %17’dir. Yeterli altyapı ortamına sahip olmayan üniversitelerimizin, araştırma görevlilerine proje ve araştırmaları için araç-gereç ve donanım hizmeti sunmakta yetersiz kalacağı, böylelikle de geleceğin eğitimcilerinin ders vermektan öteye geçemeyeceği ön görülmektedir. Ayrıca, sunulan mekânlar psikolojik olarak kişileri verimliliğe ve yaratıcılığa sevk edici olmalı, mekânlardaki uygulama ve kurallar bireyi kısıtlayıcı olmamalıdır.

Okulun sadece eğitim açısından değil, mekânsal olarak da programın kalbi olması gerekir. Araştırma görevlisinin görev süresince kullanacağı sabit bir masası ve internet bağlantılı bir bilgisayar olmalıdır. Orası, sadece projesi ve araştırma üzerine çalışıp kritik kararlar aldığı yer değil, okuldaki tüm vaktini geçirdiği, çalışabildiği, okuyabildiği, tartışabildiği, dinlenebildiği “özel” yeri olmalıdır.

Tablo 4. Araç-gereç ve donanımla ilgili değerlendirme

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kurumda akademik çalışmalarını için yeterli araç gereç ve donanım bulunması	bulunuyor: 6	13	kısmen: 23	50	bulunmuyor: 17	37
Kurumda akademik çalışmalarını yapabileceği konforlu bir ortam bulunması	bulunuyor: 8	17	kısmen: 23	50	bulunmuyor: 15	33

Araştırma ve yayınların yetersizliğine ilişkin yapılan anket sonucuna göre, katılımcıların kendi kurumlarında yeterli kaynak ve konuları ile ilgili Türkçe kaynak bulamadıkları saptanmıştır. (Tablo 5). Çözüm olarak evrensel anlamda etkili olmuş, ülkemizi yakından etkilemiş yabancı müzik eğitimcisi ya da eğitim bilimcilerinin klasikleşmiş yapıtlarını Türkçeye çevirebilir veya bunlardan özet çeviriler yaptırabiliriz. Yaşayan ve halen dış ülkelerin çeşitli üniversite ve müzik akademilerinde araştırma, inceleme yapan müzik bilimci ve eğitimcilerimizin çalışmalarını yakından izlenebilmesi için yayınların kısa sürede çevirilerini yaptırmak ya da Türkçe çalışmaların yayınlanmasını sağlamak gerekmektedir (San, 2003).

Tablo 5. Araştırma ve yayınlar için yeterli kaynak bulmaya ilişkin değerlendirme

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çalışmalarla ilgili Türkçe kaynak bulabilme	bulunuyor: 8	17	kısmen: 30	65	bulunmuyor: 8	17
Çalışmalarla ilgili yararlanılan kaynaklar	İnternet: 7	15	Kitap: 12 Dergi: 0	26	Hepsi: 27	59
Çalışmalarla ilgili kurumda yeterli kaynak bulabilme	bulunuyor: 5	11	kısmen: 27	59	bulunmuyor: 14	30
Diğer kurumların kütüphanelerinden rahatça yararlanabilme	yararlanabiliyor: 24	52	kısmen: 20	44	yararlanamıyor: 2	4

Tablo 6. Ulusal ve uluslararası etkinliklere katılımı ilgili değerlendirme

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eğitim süresince çalışmanız için kurumunuz tarafından yurt dışına gönderilme	gönderildi: 2	4	gönderilmedi: 39	85	diğer: 5	11
Yurt dışına gitmek için teşvik edilme	teşvik edildim: 6	13	edilmedim: 37	80	diğer: 3	7
Müzik eğitiminin kurum tarafından desteklenmesi	evet: 32	70	hayır: 8	17	diğer: 6	13
Seminer, sempozyum ve konferanslara katılım sıklığı	3 ayda bir: 2	4	6 ayda bir: 6	13	yılda bir: 37	80
Kurumda bölümler arası Projeler üretimi	üretiliyor: 7	15	üretilmiyor: 32	70	diğer: 7	15
Ulusal ve uluslararası konser ve workshoplara katılım	katıldım: 25	54	kısmen katıldım: 10	22	katılmadım: 11	24

Ulusal ve uluslararası etkinliklere katılımı ilgili sorunlara ilişkin yapılan anket sonucuna göre, katılımcıların eğitimleri için kurumları tarafından yurt dışına gönderilmedikleri ve teşvik edilmedikleri görülmüştür. 21. yüzyılda üniversitelerde disiplinler arası yaklaşımların geçerlilik kazandığı izlenmekte, uluslararası değişimler üniversitelerin farklı anlayışlarla

beslenmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla, özellikle lisansüstü düzeyde öğrencilere yurt dışı olanaklarını sağlayan girişimci zihniyetteki üniversiteler, öğrencilerinin uluslararası platformda profesyonel bir sanatçı olmalarının yolunu açarlar. Üniversite yıllarında uluslararası sanatı tanıyan ve kavrayan kişi, akademik hayata atıldığında yeni atılımlarda bulunmakta zorlanmaz. Tüm bu dönüşümlerin sağlanması her kurumun kendi içinde bir sorgulamaya girmesi ile mümkün olabilir. Üniversiteler yurt dışı başvuru şartlarını iyi duymalı, desteklemeli ve bu konudaki uluslararası kriterlere uygun hareket etmelidirler.

Araştırma görevlilerinin yabancı dil sorununa ilişkin yapılan anket sonucuna göre, yabancı dil sınavları puan dağılımı şöyledir; %50'si (23 kişi) 50-60 puan, %41'i (19 kişi) 60-75 puan, %9'u (4 kişi) ise 75 ve üzeri puan alan kişilerdir. Yabancı dil, akademik atamalar için önemli bir kriter olduğundan, belirli bir seviye altında olanlar için ders programlarında zorunlu yabancı dil dersleri yer alabilir veya kendini geliştirmek isteyen araştırma görevlileri için ücretsiz kurslar açılabilir.

Fikrini özgürce ifade edebilme sorununa ilişkin yapılan anket sonucuna göre, katılımcıların %45'i (21 kişi) eğitimlerinde fikirlerini özgürce ifade edebildiğini, %25'i (11 kişi) kısmen ifade edebildiğini, %27'si (13 kişi) ise ifade edemediğini belirtmiştir. %3'ü (1 kişi) ise bu konuda görüş belirtmemişlerdir. Sonuçlara bakıldığında, araştırma görevlilerinin ifade özgürlüğü konusunda yeterince özgür olamadıkları söylenebilir. Fikri, vicdanı ve irfanı hür olmayanların fikir, sanat ve bilim üretmesi, dolayısıyla çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesi söz konusu değildir. Eğitim, kişilere fert olma bilinci yerine birer şahsiyet, birey olma bilincini verebilmelidir. Tam demokratik, özerk ve adil bir üniversite yönetim sistemi olmadan bu sorunların aşılması mümkün değildir.

Tablo 7. Danışmanlarla ilgili sorunlara ilişkin değerlendirmeler

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tez danışmanı seçiminizi nasıl yaptınız?	kendim seçtim:33	72	önerildi: 11	24	diğer: 2	4
Danışmanınızın kişilik özellikleri size uygun mu?	uygun: 28	61	kısmen uygun: 15	33	uygun değil: 3	7
Danışmanınızın çalışma konuları sizin çalışma konunuz ile ilgili mi?	İlgili: 18	39	kısmen ilgili: 22	48	İlgili değil: 6	13
Danışmanınız size ne kadar zaman ayırıyor	her hafta: 27	59	ayda bir: 13	28	3 ayda bir: 6	13
Tez çalışmanızı yaparken danışmanınızın sizi yönlendirmesini nasıl değerlendirirsiniz?	iyi yönlendiriyor: 20	44	kısmen iyi yönlendiriyor: 22	48	İyi yönlendirmiyor:4	9
Danışmanınızdan memnun musunuz?	memnunum: 31	68	kısmen memnunum: 13	28	memnun değilim: 2	4
Öğretim görevlilerinin deneyimleri yeterli mi?	yeterli: 9	20	kısmen yeterli: 32	70	yetersiz:5	11

Danışmanlarla ilgili sorunlara ilişkin yapılan anket sonucuna göre katılımcıların, danışmanların çalışma konuları, tez sırasındaki yönlendirmeleri ve öğretim görevlilerinin deneyimleri konusunda sorunları olduğu görülmüştür. Danışmanın bilgi ve deneyimlerini paylaşmaya açık, onu destekleyen, cesaretlendiren bir yapıda, yaklaşımları ve bilgisiyle rol model olması gerekir. Bunun da ötesinde “Bir akademisyen nasıl olmalıdır?” diye sorabiliriz. Bunun ideal ölçütleri bulunmakta, özellikler yurt dışına baktığımızda akademisyen kimliği nedir, nelerle uğraşır, nasıl tanınır, bu çok daha net görülmektedir. Türkiye’de maalesef akademisyen olmak mümkün değildir. Çünkü size yüklenen görevlerin akademisyenlik adı

altında çok daha farklı boyutları vardır. Bunların içerisinde belli tercihler, seçimler yapma şansınız da bulunmamaktadır. Günlük işlevleriniz sırasında bunların hepsini yerine getirmek zorundasınızdır. Dolayısıyla, Türkiye’de gerçek anlamda akademiysen olan insan sayısının çok sınırlı olduğunu söylemek zorundayız. Akademiysen nasıl olmalıdır? Yalnızca var olan bilgiyi aktaran değil yeni bilgileri araştıran, analiz eden ve bunları öğrencilerine aktaran biri olmalıdır. Çok eleştirel bir kafaya sahip olmalı; kendisine her söylenen şeyi doğru kabul etmemeli; her şeyi sorgulamalı ve tabii ki bunları yapmak için de kendisini sürekli güncel tutmalıdır. Sürekli olarak okunmalı, sürekli olarak izlemeli; sadece yaptığı işi değil, bununla birlikte dünyada neler olup bittiğini de takip etmelidir. Siyaseti de izlemeli; özel zevkleri de olmalı ve pek çok faktörün hepsini bir arada yoğurabilmelidir. Ama ne yazık ki, ne Türkiye şartları, ne bizim yetiştirilme şeklimiz ne de bakış açımız gerçekten de buna pek izin vermektedir. Ama çevrede böyle olmaya çalışan, buna çabalayan çok sayıda insan bulunmaktadır. Onları da mutlaka takdir etmeliyiz.

Ekonomik sorunlara ilişkin yapılan anket sonucuna göre, katılımcıların maddi açıdan sıkıntılı oldukları görülmektedir. Bununla beraber, eğitime ayrılan kaynakların yetersiz olması, devlet desteğinin olmaması dolaylı olarak kurumları da etkilemektedir. Lisansüstü eğitim pahalı bir eğitimidir. Dolayısıyla bu durum hem devlet için hem de öğrenim görenler için mali sorunlar getirmektedir. Bireyler de öğrenim görmek için büyük harcamalar yapmaktadırlar. Ayrıca kitap, kâğıt, fotokopi vb. masrafların sürekli artması, lisansüstü öğretime ekonomik durumu iyi olmayan bireylerin katılmasını gün geçtikçe engellemekte, bu öğretim olanağından ekonomik durumu daha iyi olanların yararlanması söz konusu olmaktadır.

Araştırma görevlileri için maddi sorunların olması, bilim, sanat adına yorulması gereken zihinlerin, geçim derdi ile meşgul olmasına neden olmaktadır. Bu da akademik çalışmalara odaklanamamayı ve beraberinde üretmemeyi doğurmaktadır. Beyin göçünün önlenmesi ya da mevcut beyinlerin çalışma şevklerinin artırılması için bireylerin her şeyden önce, geçim sıkıntısıyla boğuşmak zorunda bırakılmaması gerekmektedir. Bu nedenle, lisansüstü öğretimin maddi sorunlarını azaltacak önlemlerin alınması, diğer yandan da lisansüstü öğrenimini tamamlayamamış olan yüksek nitelikli insan gücünden en iyi biçimde yararlanılması zorunlu görünmektedir.

Tablo 8. Ekonomik sorunlara ilişkin değerlendirme

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eğitiminiz için kurumunuzdan maddi destek aldınız mı?	aldım: 1	2	kısmen aldım: 1	2	almadım: 44	96
Maddi açıdan sanatsal ve bilimsel etkinliklere katılabiliyor musunuz?	katılabiliyorum:7	15	kısmen: 32	70	katılamıyorum:7	15
Kendi maddi kaynaklarınızla eğitiminiz için ilgili kitapları temin edebiliyor musunuz?	edebiliyorum: 12	26	kısmen: 31	67	edemiyorum: 3	7
Eğitiminiz için maaşınız yetiyor mu?	yetiyor: 1	2	kısmen yetiyor:14	30	yetmiyor: 31	67

4. Sonuç

Günümüzde sanat eğitiminde çok disiplinli yaklaşımlar önem kazanmış; sanat, üretim ve eğitim açısından iç içe geçmiş bir yapılanmanın etkisiyle sanat eğitiminde yeni bir vizyon oluşturulmaya çalışılmaktadır. Çağımızın sanat eğitimi yeni arayışlarla hem akademik ortamın hem de sanat ortamının yaratıcı, yenilikçi yaklaşımlarını ortaya koyarken, aynı

zamanda geniş kitlelerin yaşamının aydınlanması ve yaşamla sanatı daha fazla kaynaştırabilmesi açılarından da işlevsel olma yönünde atılımlar yapabilmelidir. Bu bağlamda, günümüzde bilim alanları dışında sanat eğitimi alanlarında da lisansüstü eğitimin önemi artmakta, akademisyenliğin ilk basamağında bulunan araştırma görevlilerine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Üniversitelerin, sadece unvan sahibi olmak için çalışan bireylere değil, gerek araştırma gerekse de eğitim-öğretim boyutunda disiplinli ve yaratıcı beyinlere gereksinimi vardır. Bu kurumların en önemli yapı taşlarından biri olan araştırma görevlilerinin sorunlarının giderilmesi insana yapılan bir yatırımın meyveleri olarak geri dönecektir. Bu da yaşamın gerisinde kalmayan, eleştirel, yaratıcı, yenilikçi, katılımcı, araştırmacı, sorgulayan, fikri, vicdani ve irfanı hür araştırma görevlisi olmak ve yetiştirmekle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Araştırma Görevlileri Derneği (1997), **Araştırma Görevliliği Statüsüne İlişkin Bir Dosya**, (Yayımlanmamış Makale).

BAŞA, Banu (2009), “Lisansüstü programlara Kayıtlı Araştırma Görevlilerini Eğitim Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, **Sanat ve Tasarım Alanında Lisansüstü Eğitim Sempozyumu**, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

DİDOU, Aupetit (2002), “Küreselleşme, NAFTA ve Meksika’da Yükseköğretim Sistemi: Konular, Tehditler ve Reformlar”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, Mayıs, 84–89.

ERDEM, Ferda ve ÖZEN, Janset (2001), “Eğitim Kurumlarında Örgüt Kültürü ve Öğrenci Alt Kültürünün Algılanması” **Akdeniz Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 1**, Antalya.

ESKİOĞLU, İtır (2007), **Türkiye ile Kanada, Norveç, ABD, Avustralya ve Avusturya Yükseköğretim Sistemleri İçinde Lisansüstü Müzik Eğitimi Programlarının Karşılaştırılması**, Gazi Üniv. Eğt. Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

İBANOĞLU, Cafer (1995), **Lisansüstü Eğitim ve Öğretimde Sorunlar**, Cumhuriyet Bilim Teknik No. 425.

KABAKÇI, Işıl (2005), **Araştırma Görevlilerinin Mesleki Gelişime Yönelik Bakış Açıları: Eğitim Fakülteleri Örneği**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir.

KARATAŞ, Bekir Sıtkı (2006), <http://www.biyotetik.org.tr/makaleler/Diger/Ars%20Gor.pdf>.

KARAYALÇIN, Yaşar (1998), “Yükseköğretimde Değişimler”, **Lisansüstü Eğitim**, TED Yay., Ankara.

KASAP, Tecimer Belir (2006), “Geleceğin Müzik Öğretim Elemanlarının Yetiştirilmesi Üzerine Bir Model Program” **Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu**. Pamukkale Üniv. Eğitim. Fak. Denizli.

ORTAŞ, İbrahim (2004), <http://www.turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=9761>.

ÖZOĞLU, Süleyman Çetin (1998), “Yükseköğretimde Değişimler”, **Lisansüstü Eğitim**, TED Yay., Ankara.

ROSOVSKY, Henry (2000), **Üniversite, Bir Dekan Anlatıyor**, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları No. 6, Ankara.

SAN, İnci (2003). **Sanat Eğitimi Kuramları**, Ütopya Yayınevi, Ankara.

ŞENATALAR, Burhan (1995) Üniversite Siyaset Altında Eziliyor, Cumhuriyet Gazetesi, 08.10.1995.

TECİMER, Belir (2006), “Geleceğin Müzik Öğretim Elemanının Yetiştirilmesi Üzerine Bir Model Program”, **Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyum Bildirileri**, Pamukkale Üniv. Eğt. Fak. Yay., Denizli.

TOSUN, İsmail (2001), “...” **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri 7**, TÜBİTAK, Ankara.

TÜRKER, Kazım (2001), “Bilim Adamı Yetiştirme: Dünyada ve Türkiye’de Lisansüstü Eğitim” **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantısı Serileri 7**, TÜBİTAK, Ankara, 21–32.

YÖK (2009), http://www.yok.gov.tr/mevzuat/mevzuat_kanun.html

YÖK (2009), <http://www.yok.gov.tr/yasa/yonet/yonet11.html>